

Maxim PAPANA

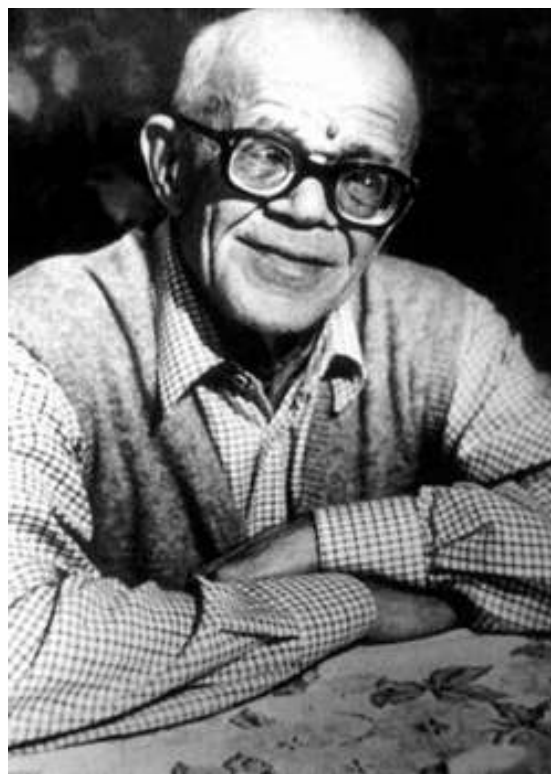
DESTINUL POETULUI ANDREI CIURUNGA

Fiind elev în clasele superioare de liceu, am luat cunoștință de creația poetului român, originar din Basarabia, Andrei Ciurunga (numele adevărat – Robert Eisenbraun). Atunci am aflat că s-a născut și a copilărit pe meleagurile cahulene. Ulterior, la facultate, cu ocazia unei activități studentești cu caracter științific, mi s-a propus să cercetez destinul acestei personalități. Spre uimirea mea și a colegilor, am descoperit lucruri greu de imaginat că ar putea caracteriza viața unui om atât de pașnic prin fire. Avînd în vedere faptul că în spațiul românesc (în special la noi, pe malul stîng al Prutului), nu doar viața, dar și opera acestui „reprezentant perfect al literaturii basarabene din secolul XX”¹ este mai puțin cunoscută decît în unele state din occident („multe din poeziile lui au răsunit, în timpul detenției și după, la posturile de radio din străinătate”, opera sa „a aflat o anumită răspîndire în publicațiile din occident”), am decis să contribui, cît de puțin, la popularizarea unor momente mai deosebite din viața plină de suferință a acestui martir român.

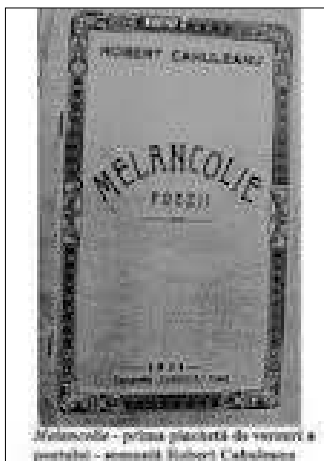
Robert Eisenbraun s-a născut la 28 octombrie 1920 în or. Cahul, Basarabia, din tată german și mamă româncă. Provenea dintr-o familie de pedagogi, „tatăl poetului deținuse funcția de profesor de limbă germană la Liceul din Cahul”. Din anul 1927 pînă în 1938 urmează liceul de băieți cu numele „Ioan Voievod”, din orașul natal, însă ultima clasă de liceu e nevoit să o facă la Bolgrad, dat fiind că, din considerente financiare, liceul din Cahul fusese închis. Fiind elev, în anul 1936, scoate la Cahul prima plachetă de versuri, intitulată *Melancolie*. În 1940-1941, primul an de ocupație sovietică a Basarabiei, a lucrat ca învățător în școala primară din satul Tartaul de Salcie. Din relatările scriitorului Gheorghe Gheorghiu rezultă că, în aceeași perioadă, Robert Eisenbraun ar fi activat, în calitate de învățător, și în Cahul, unde l-a avut ca elev pe inspiratul profesor universitar de mai tîrziu Ion Osadcenco, dar, din lipsă de surse, nu pot fi relatate și alte detalii.

Poetul Andrei Ciurunga în anii de liceu

După revenirea autorităților românești, în perioada anilor 1943-1944, colaborează la Chișinău la revistele: „Basarabia”, „Basarabia literară”, „Raza”, și astfel apar volumele: *Cîntece de dor și război*, *Poemele dezrobirii*, pe care le semna cu pseudonimul Robert Cahuleanu. Referitor la acest nume, însuși poetul consemna: „Semnam în tinerețe cu pseudonimul Robert Cahuleanu, dar mai târziu, să vezi, partidul comunist român mi-a interzis acest nume, chipurile, nu avem nimic noi, românii, cu Cahulul, e-n altă țară, cea sovietică”².

Melancolie - prima placintă de versuri a poetului - semnată Robert Cahuleanu

În anul 1944, odată cu reinvadarea Basarabiei de către trupele sovietice, s-a retras împreună cu mama și bunica la Brăila. Potrivit relatărilor personale ale poetului, anume în Brăila fusese obligat să-și schimbe numele, ce nu mai corespundea noilor realități – așa cum orașul Cahul nu mai aparținea României și lucrurile puteau fi interpretate altfel. Despre aceasta, dintr-o altă confesiune, desprindem următoarele: „Fusese sugestia unei judecăți de partid, fapt ce l-a făcut să meargă furios la poștă și să ia o carte de telefoane (a Brașovului), s-o deschidă la nimereală. A citit «Andrei Ciuruga» însă funcționarul profan, când i-a scris numele, a mai adăugat de la el un «N», devenind astfel Andrei Ciurunga”³.

Pe parcursul vieții și carierei sale a publicat douăzeci și două de volume de poezii. Soarta tragică a poetului, ca și cea a miilor de basarabeni ce au pătimit în URSS sau în România, odată cu instaurarea regimului comunist, nu a fost cunoscută locuitorilor Republicii Moldova pînă prin anii '90 ai secolului trecut, constituind o temă interzisă. Însă pe la mijlocul anilor '90 se fac cîteva încercări de a reliefa povestea vieții poetului Andrei Ciurunga, în presa moldovenească, în care se discuta profund destinul acestui om ce a strigat ani la rînd prin scrierile sale: „Nu sunt vinovat față de patria mea”. De atunci s-a aflat că a fost arestat de trei ori, motivele fiind: „trădare de patrie, provocări a dezordinii publice, uneltire contra ordinii sociale, uneltire împotriva păcii” etc., toate fiind invenții nefondate ale regimului comunist, lipsite de orice temei juridic sau de altă

natură. Orice manifestare a lui Andrei Ciurunga, considerată de autorități drept acțiune nelegală, nu era decît expresia încercării de a-și realiza dreptul la exprimare și libera cugetare.

Prima arestare are loc la Brăila, cauza fiind îndemnul său de a respinge comunismul. A fost arestat ca unul dintre „autorii morali” ai manifestației din 8 noiembrie 1945, însă după douăzeci și cinci de zile de arest a fost eliberat, din lipsă de probe. A

doua arestare are loc la București. Aici el ajunge în 1949. Va fi angajat la revista „Flacăra”, totodată colaborînd la publicațiile: „Ateneu”, „Ramuri”, „Vatra”, „Urzica”, „Rebus”, „Contemporanul”, „Viața Românească”.

La 2 februarie 1950, va fi denunțat de un coleg și condamnat la patru ani pentru „crimă de uneltire împotriva păcii”. Între timp volumele considerate de către autorități drept periculoase au fost distruse. În acest timp nu a stat într-un singur penitenciar, ci în cîteva: Uranus, Galați, Jilava și prin lagărele „cumplitului Canal”. Mai târziu, prin anii 1989-1990, Andrei Ciurunga a mărturisit despre unele realități din anii de detenție. „Eram verificați, bănuți, maltratați, umiliți, muncă de rob pînă peste posibilitățile omenești, hrană mizeră, bătaie de joc”⁴. Din memoriile poetului rezultă că cel mai greu i-a fost la Jilava, în care foamea devenise cel mai cumplit dușman. După Jilava a fost dus prin lagărele Canalului, unde a trăit în condiții neomenești, „în barăci neîncălzite, fără asistență medicală, sub bătăile și torturile diabolic inventate de către brigadieri... În mijlocul acestui iad poezia lui Ciurunga a fost ca un balsam pentru sufletele zdrobite ale românilor... Toată durerea unui neam forțat la robie transpare din versurile poeziei *Canalul*, care i-au adus lui Ciurunga supranumele de «Poet al Canalului»”⁵. După cum mărturisise însuși poetul, anume aici a scris renumitele sale decastihuri, ce erau imprimate inițial pe hîrtia sacilor de ciment sau pe plăci de săpun, sau circulau prin viu grai. Condițiile inumane de trai și munca istovitoare la care erau supuși deținuții sunt dezvăluite de poet nu doar în versurile sale,

ci și în unele interviuri de mai târziu. „La canal se lucra aproape continuu, treziți din noapte deținuții luau în fugă «ceaiul» – apă colorată cu puțin zahăr – și o bucată de pâine de 100-200 grame, apoi erau transportați aproape pe întuneric în șiruri fantomice dincolo de gardul de sîrmă ghimpată. Acolo, în ger cumplit sau călduri toride, mii de schelete vii săpau, cărau piatră și pământ pînă seara, cînd erau aduse înapoi la barăci, unde primeau o zeamă fără calorii și unde începea reeducarea prin bătaie și durere”⁶.

O întîmplare foarte curioasă și sugestivă s-a întîmplat cu Andrei Ciurunga, în timp ce asigura paza perimetrului, la Canal: „Andrei Ciurunga, poetul, era planton într-o noapte. Singur alesese să stea treaz de la 11 noaptea la 1 dinspre zi: rîvnea cu mare arșiță sufletească să audă clopotele Învierii sunînd și răsunînd zglobiu dinspre mica biserică din Valea Neagră. Cînd aceasta se împlini, se socoti vrednică slugă a Domnului său Hristos... Îl rugaseră și cîțiva dintre prieteni să-i trezească pentru a ciocni cîte un ou nevopsit, primit în pachet de acasă, și a-și face urările cuvenite și îmbucurătoare. Mai trecu ce mai trecu și se pomeniră că intră caraliul în dormitorul coloniei unde-și ispășeau condamnările. Proaspeții deșteptați se adînciră sub pături și se puseră pe un sforăit vîrtos. Datoria celui de planton era să cuvînteze: «Domnule (gradul), sunt plantonul schimbul doi în baraca E4. În timpul schimbului meu»... a înviat Hristos!”⁷.

Urmare a acestei declarații, deținutul Andrei Ciurunga a fost dus și închis în carcera îngustă din curtea coloniei. A rămas acolo, cum povestește, „trei zile încheiate, cît au durat sărbătorile Paștilor”. Pentru acest timp a fost restricționat serios și în privința hranei, care „i se compunea, în condițiile noi, dintr-un sfert de pâine pe zi și o cană de apă. Atît. Iar de dormit, n-o putea face decît sprijinindu-și spinarea pe unul dintre pereții carcerii sau ghemuindu-se ca un cîine pe glodul de pe jos, fiindcă noua locuință era prea nespațioasă” (Mihai Rădulescu, *Pateric al Închisorilor Române*)⁸.

Supraveghetorii lagărelor îi interziceau să scrie și să-și continue creația poetică. Dar ingeniozitatea poetului se vede că nu avea margini. El și-a cusut pe pînză, în căptușeala unui pieptar,

versurile cheie ale cîtorva sute de decastihuri. Acest pieptar nu era niciodată scos, încît într-o noapte camaradul său Gulon a găsit printre notițele poetului un șoarece. Din memoriile poetului desprindem că versurile sale, fiind memorizate de deținuți, se bucurau de mare popularitate: „Uite, atunci – menționa Andrei Ciurunga – eram cel mai popular poet din România! Mai apoi, am inventat noi o altă «acțiune»: pe fișii de țesătură, din cămăși rupte (cîte cămăși au rupt băieții pentru mine!), croșetam cu un ac făcut dintr-o sîrmuliță subțire găsită în curtea lagărului și găurită zile în șir cu o așchie de sticlă, titlurile poeziilor, ca să nu le uit. Aceste fișii de pînză, niciodată curate, le mai păstrez...”⁹.

La 13 mai 1954 Andrei Ciurunga a fost eliberat, după ce a mai făcut o sută de zile suplimentare. A revenit la București, muncind ca: om de serviciu, portar, magazioner de șantier, iar după ceva timp, contabil și pedagog pentru elevii din liceu. Cea de a treia și ultima arestare a fost pe 28 noiembrie 1958, fiind învinuit de rebeliuni împotriva eliberatorilor de la răsărit. A fost condamnat la 18 (optsprezece) ani de muncă silnică, însă a făcut doar 6 (șase) din ei. A fost eliberat în 1964, prin decretul de amnistie, împreună cu toți deținuții politici.

Andrei Ciurunga, acest fenomen, acest reprezentant al Basarabiei, a plătit patriotismul său cu zece ani de Canal și pușcărie și alți opt ani lipsit de dreptul de semnătură. Însă el a trecut prin toate aceste cumplite încercări fără a pleca fruntea, rămînînd „un destoinic fidel al poeziei ce își avea rădăcinile înfipte adînc în dureri, bucurii și speranțe”. Suferința sa a trezit din somn multe chipuri ce pierduseră de mult speranța, a înălțat Basarabia deasupra tragediei provocate de ocupația sovietică, iar prin operele sale a făcut ca Prutul și Nistrul să curgă iar și iar. Însuși Andrei Ciurunga spunea în confesiunile sale: „Am suferit pentru Basarabia, am suferit pentru Țara Românească, dar nu Basarabia și Țara Românească m-au condamnat”. A scris despre viață cu lacrimi și sînge, iar toți acei ani nemilostivi a purtat în inimă două noțiuni sfinte: Poezia și Basarabia¹⁰.

Poezia lui Andrei Ciurunga rămîne a fi un monument de devotament neclintit față de

Basarabia, față de Bugeacul natal. Noi nu i-am răspuns cu aceeași monedă. După cum mărturisește Gheorghe Gheorgiu, scriitorul pământean, pe care l-a cunoscut încă în anii de liceu la Bolgrad și căruia i-a făcut mai multe vizite în București, „ani de zile a tot sperat să vadă la el acasă un volum prezentabil de versurile lui născute în lupte și între pereți de beton, și numaidecât versuri despre Basarabia – «țara mea de dincolo de țară». Dar nu s-a găsit nici o editură de a noastră (din Republica Moldova – n.n.) – și avem multe! – să-i realizeze dorința. Dimpotrivă, el își edita la București poeziile pe cont propriu și din fiecare tiraj expedia la Cahul și Chișinău, pe adresa Uniunii Scriitorilor din Moldova, câte două-trei sute de exemplare pentru bibliotecile școlare. Paradox: era cunoscut mai mult în Franța decât în Basarabia”¹¹.

Spre regret nu și-a mai putut revedea baștina, nu a mai revenit niciodată în Basarabia, cu toate că a avut mai multe invitații oficiale, din partea Uniunii Scriitorilor, și neoficiale, din partea foștilor colegi și prieteni. Unii cahuleni i-au făcut, însă vizite la București. Despre una dintre acestea povestește, într-un articol publicat în foaia Asociației Dialog, anul 2000, președintele Despărțământului ASTRA Cahul, Doina Focșa. Domnia sa mărturisește că a fost în vizită la poetul Andrei Ciurunga, împreună cu primarul de atunci al or. Cahul, Valeriu Vdovicenco, și colegul de liceu al poetului, Constantin Reabțov, fost profesor al Școlii Pedagogice din Cahul (regretat deja). O neuitată întâlnire cu un om pe cât de simplu, pe atât de generos, cu o memorie de invidiat, la vârsta sa înaintată. De altfel, nu a fost unica întâlnire cu poetul basarabean a membrilor Despărțământului Cahul al ASTREI.

Poetul Andrei Ciurunga a avut prea puțin timp pentru a trăi într-o societate liberă, fără eticheta de element periculos pentru putere, dar nici nu ar fi ajuns la aceste timpuri dacă nu ar fi dat dovadă de voință și curaj. Fotografiiile poetului și mărturiile celor ce l-au cunoscut personal denotă că Andrei Ciurunga era un om scund de statură, plătând, firav, de aceea este de neînchipuit cum într-o asemenea ființă a încăput atîta putere, voință și rezistență, ce l-au ajutat să-și păstreze verticalitatea în fața mașinii de strivire a tot ce

este omenesc, folosită de regimul comunist. Andrei Ciurunga, membru al Uniunii Scriitorilor din România, autor al unei valoroase și voluminoase creații, cîntăreț fidel al dorului de Basarabia, s-a stins din viață în august 2004.

Note:

1. Gheorghiu, Gheorghe, *Poezie și destin (La o comemorare)*, în „Literatura și Arta”, Nr. 44 (3140), 3 nov. 2005.
2. Ciocanu, Anatol, *Andrei Ciurunga: „Nu-s vinovat față de Țata mea”*, în „Moldova”, ian.-feb. 2010, p. 49-51.
3. Andreiță, Ion, *Lacrimi pentru Basarabia – Convorbiri cu poetul Andrei Ciurunga*, în „Monitorul (Ne)oficial”, 28 oct.- 3 nov. 1991.
4. Ciocanu, Anatol, *art.cit.*
5. Barzoi, Cezarina, Baias, Ionuț, *Andrei Ciurunga – poetul pe schimbul căruia a înviat Hrsitos*, în Hotnews.ro, Luni, 10 septembrie 2007.
6. Idem.
7. Idem.
8. Idem.
9. Ciocanu, Anatol, *art.cit.*
10. Idem.
11. Gheorghiu, Gheorghe, *Trecere în mit...*, în „Literatura și Arta”, Nr. 44 (3140), 3 nov. 2005.

